Posudek disertační práce

Tomáš Weiss: Vnitřní a vnější bezpečnost v Evropské unii. Měnící se role politice a armády v post-moderním státu. Disertační práce. FSV UK 2011.

Předložená disertační práce se zabývá velmi zajímavým tématem, kterému byla v rámci české politologie dosud věnována pouze částečná pozornost. Výběr tématu je nepochybně silou stránkou předložené práce. Jeho zpracování ale evokuje četné otázky a pochyby, které lze rozdělit do dvou částí: a) vlastní design výzkumu a b) heuristika.

Autor si v disertační práci stanovil tři základní cíle (výzkumné otázky): zjistit, zda dochází ke splývání rolí policie a armády na úrovni Evropské unie, zda evropská integrace takový proces povzbuzuje nebo mu brání s ohledem na bezpečnostní složky jednotlivých států a zda dochází ke splývání rolí armády a policie na úrovni členského státu.

Vzhledem k tomu, že – jak autor správně uvádí na straně 67 a v dalších částech své práce – Evropská unie nemá žádné vlastní vojenské a policejní jednotky, považuji první výzkumnou otázku za nesmyslnou. Podle mého soudu, pokud EU nemá vlastní armádu a policii, nemůže docházet k splývání jejich rolí na úrovni EU. Ale mohu se mýlit.

Naproti tomu druhá výzkumná otázka již má smysl a autor se pokouší na ni v předloženém textu hledat odpověď. Zde ale naráží na svoji omezenou znalost odborné diskuse o vývoji armád po skončení studené války. Je podivuhodné, že se někdo pustí do takového tématu, aniž by použil jako zdroj hlavní teoretický časopis pokrývající tuto oblast, totiž Armed Forces and Society. Podle mého soudu autor nezná diskusi, kterou vedou takoví autoři jako Charles Moskos, Christopher Dandeker, John Allen Williams, David R. Segal, Allan a Heidi Tofflerovi, Bradford Booth, Jeffrey Simon, Timothy Edmunds a řada dalších, která se vede o proměnách armád po skončení studené války a v tomto rámci i o přebírání nových úkolů, čímž armádní instituce do určité míry konvergují s institucemi policejními. Autor sice v seznamu literatury uvádí práce některých výše zmíněných autorů publikované mimo AFS, avšak vlastní text se ubírá jinými cestami. Je to škoda, protože autor v kapitole 4.2 prokázal solidní schopnost operacionalizace a práce s ideálním typem. Znalost této teoretické diskuse by mu umožnila jeho výzkum zkvalitnit a lépe uchopit.

Při hledání odpovědi na druhou výzkumnou otázku se nabízí využití konceptu evropeizace, který ale využit nebyl, přestože je i v prostředí české politologie rozpracováván v pracích Fialy, Hlouška, Císaře a dalších. Při nejlepší vůli jsem se z páté kapitoly nedozvěděl, zda a jak EU podporuje splývání rolí mezi armádou a policií jednotlivých členských států. Text se kvalifikovaně zabývá evolucí spolupráce EU v bezpečnostní oblasti, procesy na úrovni EU, evropskými operacemi a vojensko-policejní spoluprací v jejich rámci i na úrovni EU a řadou dalších zajímavých problémů, avšak pouze částečně tím, co by bylo možné očekávat při zvolených výzkumných otázkách.

Otázky evokuje i kapitola o České republice. Opět se zde vynořuje problém odbyté heuristiky a celá situace získává až úsměvný a místy absurdní rozměr. Opravdu se autor domnívá, že problémem proměn rolí české armády se před ním nikdo alespoň částečně nezabýval? Že autor ignoruje práce moje (včetně prací v dobrých amerických časopisech), ještě dokážu vysvětlit a tuším, kde jsou kořeny tohoto přístupu. Nicméně skutečnost, že Weiss zcela opomíjí práce Purkrábka, Raška (oba z UK) a dokonce i Sarvaše a Stacha, tedy bývalých pracovníků ÚMV, je už úsměvná. Jestliže za jednu z důležitých etap při publikaci výsledků vědecké práce považujeme vyrovnání se s existující literaturou a rozkrytí existujících mezer a deficitů, tak v této etapě uchazeč zcela selhal. Je to zcela určitě škoda, protože vlastní kapitola problém řeší velmi solidně a autor v ní prokazuje svoji erudici, jakkoli nedostatečná heuristika je znát.

Otázkou ale je, zda je možná na základě závěrů učiněných na případu České republiky vyvozovat cokoli pro ostatní státy EU. Podle mého soudu nikoli. Použití případové studie České republiky není ani použití nejvíce pravděpodobného případu a ani použití nejméně pravděpodobného případu. Nedomnívám se, že by na základě analýzy českého případu bylo možné cokoli vyvozovat o studovaném problému v Německu, nebo třeba v Litvě. Česká republika byla vybrána pouze kvůli zdánlivé jednoduchosti výzkumu. Jinými slovy, kritizuji tím vlastní design výzkumu. Pokud by chtěl autor skutečně poctivě odpovědět na otázku, do jaké míry dochází ke splývání armády a policie na úrovni členského státu EU, musel by použít metodu úplné indukce. Při počtu případů by to rozhodně nebylo nemožné. Akceptovatelné by bylo také vybrat určité typické reprezentanty skupin států v EU. Potom by bylo možné vyvozovat skutečně podložené závěry.

Takže pokud mám svoje výhrady sumarizovat, docházím k závěru, že první výzkumná otázka je nesmyslná, na druhou je v textu odpovídáno pouze částečně a pouze třetí je vyřešena solidním způsobem. Bohužel právě ze studia izolovaného případu České republiky nelze vyvozovat žádné jiné závěry než pouze pro Českou republiku.

Z hlediska formálních náležitostí práce vyhovuje běžným akademickým standardům a uchazeč prokázal solidní zvládnutí řemeslné stránky věci.

Vzhledem k výše uvedeným výhradám docházím k závěru, že doktorand neprokázal schopnost samostatné vědecké práce v oboru a předloženou disertační práci proto nedoporučuji k obhajobě.

Navrhuji následující úpravy designu celého výzkumu: 1. zpracování více reprezentativních případových studií případně zvolení úplné indukce a 2. pokud autor neprokáže existenci armády EU a policie EU tak opuštění první výzkumné otázky a 3. aplikaci konceptů evropeizace při hledání odpovědi na druhou výzkumnou otázku. Nezbytná je i důkladnější heuristika a důslednější vyrovnání se s exitující zahraniční a českou literaturou k řešeným problémům.

V Brně, 18. 5. 2011

Oponent
Doc. PhDr. Zdeněk Kříž, Ph. D.
FSS Masarykovy univerzity